

Némediné Kollár Kitti - Káposzta József

Területi hátrányok az Ózdi kistérségben

Magyarországon az elmúlt két-három évtizedekben mélyreható társadalmi-gazdasági változások, folyamatok zajlottak le, amelyek nagymértékű átalakulást eredményeztek a hazai településrendszerben, továbbá a népesség területi eloszlásában és települési koncentrációjában. Véleményünk szerint szükséges azon föld- és térhasználati fejlesztések irányainak kutatása, melyek mentén a táji, természeti, gazdasági és humán erőforrásbeli komparatív előnyök komplex rendszerén keresztül teremtik meg a versenyképesség hazai lehetőségeinek irányait, illetve az ehhez kapcsolódó humán stratégia kapcsolódását. Mindezek alapjaiban hozzájárulnak a vidéki népesség életminőségének javításához, különös tekintettel a hazai hátrányos helyzetű térségek gazdaságfejlesztésére.

Kulcsszavak: hátrányos helyzetű kistérségek, munkahelyteremtés, Ózdi-kistérség
JEL-kód: P25

Bevezetés

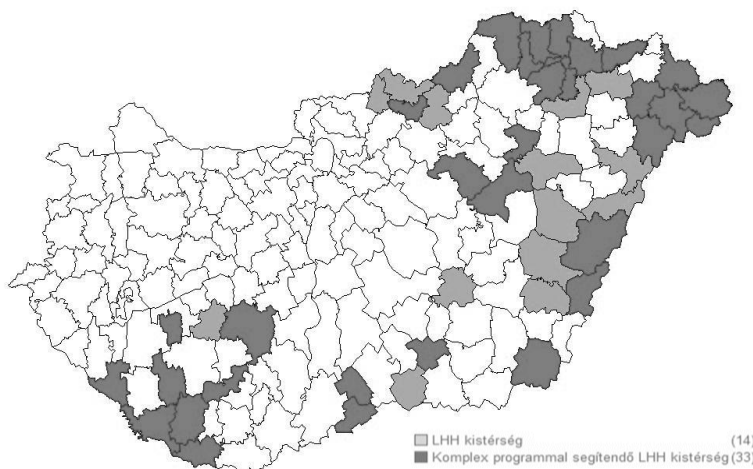
A 29 településből álló Ózdi kistérséget a természeti szépségek gazdagsága jellemzi. A térség strukturálisan az itt folyó patakok völgyeinek vonalán szerveződött. Így a méreteinél fogva is centrum szerepet betöltő Ózdról kiindulva négy kisebb településláncot találunk (Sajó-völgy, Hangony-völgy, Nádas-völgy, Hegyhát). Az Ózdi kistérség területe 550 km, Borsod-Abauj-Zemplén megye területének 7,6%-a, ahol a megye lakosságának 10%-a él. A megye 15 kistérsége közül a negyedik legnagyobb területű és a második legnépesebb térsége.

Az Ózdi kistérség Magyarország egyik leghátrányosabb helyzetű, egyaránt súlyos gazdasági-és társadalmi problémákkal küzdő kistérsége. Gazdasági mutatói, társadalmi, infrastrukturális, turisztikai mérőszámai az országos átlagot meg sem közelítik. A problémák széleskörűek: A külföldi, hazai tőke befektetéseket akadályozza a szakképzetlen munkaerő, a megfelelő tranzithálózat mennyiségének, minőségnek hiánya. A turisztikai lehetőségek kihasználhatatlannak. Alacsony a kis- és középvállalkozások száma, rossz a tőkeellátottságuk. Gyenge a marketing tevékenység. Hiányos a szociális és egészségügyi rendszer. Ázipari üzemek létszámleépítése miatt jelentős munkaerő többlet alakult ki, ami tartósan magas munkanélküliségi rátához vezetett. Távol van Budapesttől. A pályázati erőforrások elnyeréséhez szükséges önerő nem áll rendelkezésre. Mindezen problémákat a más térségekhez való viszonyulás alapján kirajzolódó jelentős különbségek teszik súlyossá.

A jelentős fejlettségbeli különbségek léte napjainkban a világ, illetve az Európai Unió legtöbb tagországára igaz. A területi egyenlőtlenségek kialakulásának legfőbb oka, hogy a gazdasági- társadalmi folyamatok térben és időben szüntelenül újrarendeződnek (Molnár, 2007; Ritter, 2008). Az újrarendeződés folyamatát megfigyelhetjük Magyarországon, a Kárpát-medencében, Kelet-Közép Európában, az Európai Unióban, Európa egészében, de világviszonylatban is mérhető. Az 1990-es években elkezdődött gazdasági szerkezetváltás is nagymértékben hozzá járult a területi egyenlőtlenségek kialakulásához: új dinamikus fejlődő centrumok és új fejlődésben lemaradt perifériás területek jöttek létre (Dusek, 2001). (Ilyen perifériás területen helyezkedik el a vizsgálatunk alapját képező Ózdi kistérség is.)

A kistérségek közötti fejlettségi különbségek alakulását a természeti adottságok evidens különbözősége mellett jelentős mértékben befolyásolják az adott kistérség gazdasági jellemzői, a humán erőforrások minősége, a kistérség megközelíthetősége és a helyi életminőséget meghatározó tényezők (Ritter et al, 2013). A hátrányos helyzetű területek általános jellemzője, hogy jelentős részükben alacsony szintű az infrastrukturális ellátottság, alacsony a szolgáltatások színvonala, illetve nagymértékben hiányoznak a foglalkoztatási lehetőségek. Mindezek következményeként jelennek meg a magas arányú munkanélküliség, illetve a rossz kereseti viszonyok. Általános jelenség a fiatal generáció elvándorlása, ami tovább rontja a térségi

humán erőforrásokat (Nagy, 2009; Káposzta et al., 2010). A periféria-helyzetből adódóan a közúti elérhetőség kedvezőtlen, aminek következményeként az ország gazdasági, illetve társadalmi vérkeringésétől való elszigetelődés tapasztalható. A magyarországi leghátrányosabb helyzetű kistérségekben (1.ábra) a legjelentősebb természeti erőforrás, a termőföld, a földhasználati termőhelyi adottságokhoz való igazodása (Neszmélyi - Sung Soo, 2001; Káposzta et al., 2009), valamint a tágabb értelemben vett újszerű mezőgazdaság dimenziója (Tóth, 2008) is fontos szerepet játszik a területi különbségek alakulásában. (A korábbi fejlődésében erősen ipari jellegű Ózdi kistérségben a mezőgazdálkodás feltételei korlátozottak, ami a területi különbségek mérséklésében is gondot jelenthet.)

1. ábra: A hazai leghátrányosabb helyzetű és komplex programmal segített hátrányos helyzetű kistérségek megoszlása

Forrás: KSH adatok (2012) alapján saját szerkesztés, 2014.

LHH: hazai leghátrányosabb helyzetű kistérség

LHHK: komplex programmal segített hazai leghátrányosabb helyzetű kistérség

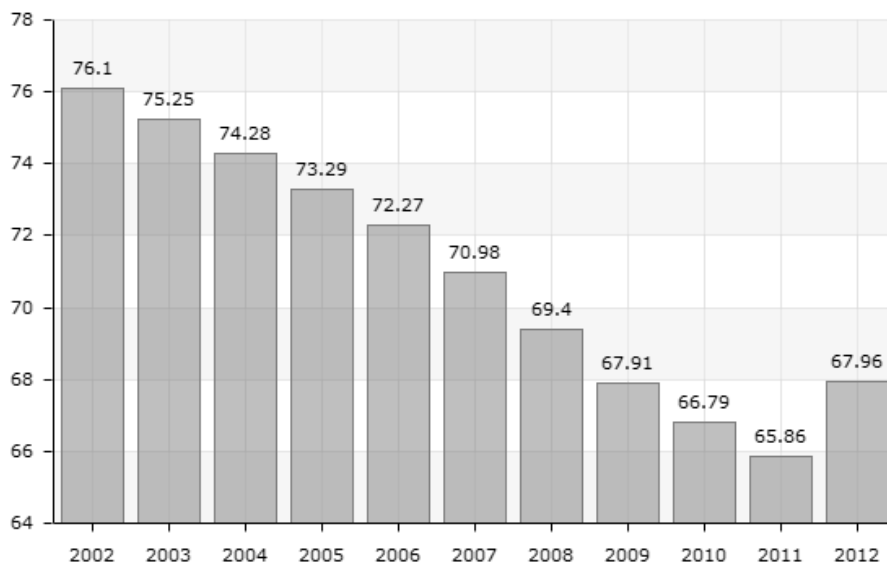
Jelen tanulmányunkban nem a hátrányos helyzet kialakulásának okaival, a hátrányok megjelenési módjával kívánunk foglalkozni, hanem a hátrányos helyzetből való kitorés lehetőségeire, a leghátrányosabb helyzetű kistérségek felzárkózási esélyeire koncentrálnunk, különös tekintettel az Ózdi kistérség kitorési lehetőségeire.

A felzárkózás tényezői

A demográfiai mutatókat figyelembe véve az Ózdi kistérségben Borsod-Abaúj-Zemplén megye népességének 10%-a lakik, ami az elmúlt éveket figyelembe véve csökkenő részarányt jelent. Népsűrűsége 2012-ben 136 fő/km² volt, ami igen magasnak mondható, hiszen e mutató tekintetében a megye kistérségei között a harmadik helyen szerepel az Ózdi kistérség.

A népesség csökkenésének két oka van. Egyrészt a kistérségben a természetes szaporulat az elmúlt években negatív egyenleget mutatott. A fogyás 2000 óta éves szinten 345 fő és 975 fő között mozgott. A népesség természetes szaporodása a kistérségen belül csupán néhány településre volt jellemző 2009-ben az előző évhez viszonyítva: Farkaslyuk, Arló, Sajónémeti, Domaháza. Arányaiban a legnagyobb természetes fogyás Bükkmogyorósdra, Upponyra és Gömörszőlősrre volt jellemző. A népesség csökkenésének másik oka a negatív vándorlási egyenleg. A kistérségből 2000 és 2012 között évente átlagosan 742 fő vándorolt el. Ezt az időszakot vizsgálva a legalacsonyabb elvándorlás Kissikátorra jellemző, azonban a magas arányú természetes fogyás miatt erre a településre is a népesség csökkenése jellemző.

A régió belül a cigány etnikumhoz tartozók száma Borsod- Abauj- Zemplén megyében a legnagyobb. A cigányok a régió területén mindig is koncentráltabban voltak jelen, mint az ország legtöbb térségében. Ebben nagy szerepet játszottak a térség nehézipari beruházásai, amelyek a szocialista iparosítás folyamánként tömegével vonzották a régióba a képzetlen, olcsó, kétkezi munkaerőt. Ennek hatására egyes ipari centrumok és bányavidékek, pl. Ózd és a környező falvak cigány lakossága megsokszorozódott. A 2011. évi népszámlálás alkalmával a kistérség népességének 27%-a vallotta magát cigánynak. A cigányok számarányának növekedése különösen az utóbbi évtizedekben gyorsult fel. Ehhez hozzájárult, hogy létszámuk növekedésével párhuzamosan jelentősen csökkent a települések nem cigány népessége a természetes fogyás és az elvándorlás következtében.

2. ábra: Az Ózdi kistérség lakosságának alakulása 2002 és 2012 között (1000 fő)
 Forrás: TeIR adatok (2013) alapján saját szerkesztés, 2014.

Az infrastruktúrához kapcsolható mutatók alapján elmondható, hogy az Ózdi kistérség Borsod–Abauj–Zemplén megye központjától, Miskolctól mintegy 50 kilométerre északnyugati irányban fekszik, határa több helyen megyehatár is. A kistérséget a 25. és 26. számú főutak érintik: a 26. sz. főút biztosítja a kistérség közúti kapcsolatát Miskolccal, míg a 25. sz. főút Eger felé biztosítja a közúti elérhetőséget. A települések egy részén (Borsodnádásd, Járdánháza, Arló, Ózd, Sajópüspöki, Bánréve) keresztülhalad a 25. sz. főút, Putnokon és Dubicsányon pedig a 26. sz. főút, mely utakon igen jelentős a teherforgalom. A kistérség vasúthálózata részben kiépült. Miskolcra a 92-es számú – Miskolc-Kazincbarcika-Ózd - vasútvonalon lehet megközelíteni. Ez egy kétvágányú vasútvonal, mely csak Kazincbarcikáig villamosított. A kistérségen keresztül halad még a 87 sz. Putnok-Eger vasútvonal is, melynek a Putnok-Szilvásvárad közötti szakaszát 2009 decemberében bezárták.

A közüemi vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 79,3 %-os, de ezzel az értékkel az utolsó között szerepel a megye kistérségei között. Csak az Enesi, az Edelényi és az Abauj-Hegyközi kistérség rendelkezik ettől alacsonyabb értékkel. A helyzet sokkal kedvezőtlenebb a szennyvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya tekintetében. Az Ózdi kistérség a közműöll tekintetében sem éri el a megye fejlettségi szintjét. A térség lakásainak mindössze 45,3 százaléka lett bekötve a közüemi szennyvízcsatorna-hálózatba, ami a vízhálózatba bekapcsolt lakásokhoz képest 34 százalékponttal kevesebb.

A villamos áram csaknem minden lakásba be van vezetve. Az egy fogyasztóra, illetve egy lakosra jutó fogyasztást sok tényező befolyásolja, például a lakások mérete, az egy háztartásban élők száma, a használt műszaki eszközök köre, stb. Így a villamosenergia-felhasználás adataiból nehéz következtetéseket levonni. A KSH adatai szerint 2012-ben az egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-fogyasztás mértéke 1749 kWh óra volt, mely értékkel az utolsó előtti helyen szerepel az Ózdi kistérség a megyei rangsorban.

A vezetékes gáz esetében valamivel sokszínűbb a helyzet; a vezetékes gáz használatának elterjedtsége meglehetősen különböző a kistérség településein. Az itt lakók – alacsony jövedelmi helyzetükből eredően – a mai napig nem használják olyan arányban a vezetékes gázt, mint amennyire az az infrastruktúra kiépítettsége lehetővé tenné. Az egy háztartási fogyasztóra jutó gázfogyasztás mértéke 1088 m³, ami mindössze 4,5%-al marad el a megyei átlagtól.

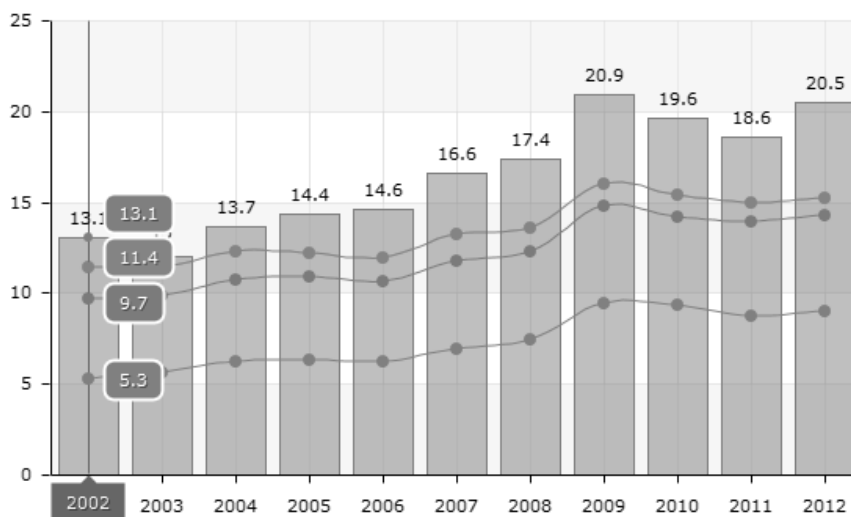
A gazdasági mutatók elemzése során érdemes figyelembe venni, hogy a történelmi múltban a térség lakossága elsősorban erdőgazdálkodásból és állattenyésztésből élt, földművelésre csak a Sajó völgyében és az enyhébb domboldalakon volt lehetőség. Az iparosítás 1847-ben vette kezdetét a Hangony völgyében az ózdi gyár megépítésével. A Borsodnádasi Lemezgyár és a környező szénbányák megnyitásával jött létre az ózdi iparvidék. Egy térség gazdasági szerkezetének elemzése során az egyes ágazatok szerepét, főbb mutatóit vizsgáljuk. Az ágazati struktúra vizsgálata azért fontos, mert szorosan összefügg a gazdasági-társadalmi fejlettséggel.

Egy terület gazdaságának helyzetét jól tükrözi a regisztrált vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlásának alakulása. 2012-ben az Ózdi kistérségben a KSH adatai szerint 4042 vállalkozást regisztráltak, mely a megye összes vállalkozásának az 5,6%-át teszi ki. A kistérségben a vállalkozások nagy része a szolgáltatás nemzetgazdasági ágban működik. Az 1000 főre jutó vállalkozások száma 54,7 volt. Ez jóval alatta van a megyei (100,7) és az országos (156,6) értékeknek is. Az elektronikai ipar az ipari termelés legnagyobb hozzáadott értéket produkáló része. Az elektronikai ipar az Ózdi kistérség egyik legnagyobb és legfontosabb ágazata, amely a közeljövőben a kistérség fejlődésének egyik kulcsa, kitörési pontja is lehet. Tudás intenzív jellegénél fogva jövő egyik vezető technológiája/iparága; – a megfelelő körülmények és háttér megteremtése esetén – komoly versenylőnyt biztosíthat a kistérség számára. Elektronikai, illetve villamos berendezéseket gyárt a területen a két legnagyobb befektető a General Electric és a Saia Burgess. Az elektronikai eszközök összeszerelése, gyártása nemcsak volumenében, hanem a hazai hozzáadott érték tekintetében is jelentős lehetőségeket rejt magában.

A kistérség domborzati viszonyaihoz igazodóan a mezőgazdasági hasznosítású földterületeken vezető szerepet tölt be az erdőgazdálkodás. A kistérségben a klasszikus mezőgazdasági növények termesztése az alacsony termékenyséű talajok miatt nem versenyképes, az földek aranykorona-értéke többségében alacsony. A térség talajtípusai, a kedvező hőmérsékleti viszonyok és az országos átlagnál magasabb csapadékatatok, a változatos domborzati viszonyok gazdag és jó minőségű faállományt biztosítanak. A fejlettebb gazdaságok növekedési pályája azt mutatja, hogy a gazdasági gyarapodás és a modernizáció motorja egyre meghatározóbb mértékben a szolgáltató szektor. Ezért is elengedhetetlen a szolgáltató szektor (különösen a kereskedelem, üzleti szolgáltatások és az információs-kommunikációs szolgáltatások) gyors ütemű fejlesztése hazánkban és az Észak–magyarországi régióban egyaránt. A kistérségben a kereskedelmi üzletek felét az élelmiszer jellegű, az iparcikk és a ruházati szaküzletek adják. A másik fele a kereskedelmi üzletek további 24 fajtája között oszlik meg. Az üzletek legnagyobb része tehát a lakosság mindennapi étellellátását, valamint ruházkodását biztosítja, a tartós fogyasztási cikkek árusítására berendezkedett vállalkozások száma csekélyebb.

Az Ózdi kistérség munkaerő piaci jellemzőit tekintve elmondható, hogy a népesség gazdasági aktivitását a foglalkoztatottak, valamint a foglalkoztatottak és a munkanélküliek együttes arányával lehet mérni. Utóbbi csoport a gazdaságilag aktív népesség, azaz azok, akik munkaerő-kínálatukkal megjelennek a munkaerőpiacon. A gazdasági válság hatására 2012-ben

az Ózdi kistérségben a foglalkoztatottak létszáma jelentősen alacsonyabb, a munkanélkülieké pedig lényegesen magasabb volt, mint egy évvel korábban. A jól képzett – a munkaerő-piaci elvárásoknak megfelelő szakértelemmel rendelkező – munkaerő megléte elengedhetetlen feltétele a gazdaság versenyképességének és a növekedésnek.

3. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása az Ózdi kistérségben 2002-2012 (%)

Forrás: TeIR adatok (2013) alapján saját szerkesztés, 2014.

13,1 % (2002): Ózdi kistérség

11,4 % (2002): Borsod Abaúj Zemplén-megye

9,7 % (2002): Észak-magyarországi régió

5,3 % (2002): Magyarország

A munkanélküliségi ráta értéke 2012-ben a kistérségben 20,5% volt, mely több mint kétszerese az országos átlagnak (10,05%). Az ipari létesítmények létszámleépítése, a bányák bezárása, valamint az országon belüli ingázási lehetőségek radikális csökkenése következtében a térségben egy igen jelentős munkaerő-többlet keletkezett. Ezt a szabad munkaerőt nem képes a mai napig felszívni a térség gazdasága. Ez eredményezi a térség magas munkanélküliségi rátáját, a foglalkoztatottak rendkívül alacsony arányát. Ezt a helyzetet tovább fokozza a gazdasági válság, melynek következtében az elbocsátások hatására közel 30 százalékkal emelkedett a munkanélküliek száma a kistérségben. A válság hatására elsősorban a feldolgozóiparból munkanélkülivé váltak száma nőtt jelentősen, ezen belül a férfiakat érintették nagyobb mértékben a leépítések. Szintén nőtt azok száma, akik az építőiparban veszítették el állásukat, illetve akik korábban a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatban dolgoztak. A kistérségben halmozottan jelentkeznek a foglalkoztatási problémák, melyek a korábban meghatározó nehézipari ágazatok felszámolásáig vezethetők vissza, amikor több ezren váltak munkanélkülivé. A kistérségben az országosan jellemző 84%-hoz képest 7%-al magasabb a fizikai foglalkozású munkanélküliek aránya. Ez az arány a megyében és a régióban is egyaránt 88%. Ezek az emberek a bányák bezárásával, az ipar fejlődésével, a termelés szerkezetének átalakulásával fokozatosan és tartósan szorultak ki a munkaerőpiacról. A fizikai munkát a technika modernizálásával és a szalagmunkával jellemezhető bedolgozó rendszer kiszorulásával a magasán kvalifikált szakmunka váltotta fel.

A vállalkozások működési területét vizsgálva megállapítható, hogy a kistérségben a legnagyobb foglalkoztatók az elektronikai ipar területén működnek. A két legnagyobb elektronikai cég (a General Electric és a Saia Burgess) közel 2000 főnek biztosít munkalehetőséget. Jelentős foglalkoztató fémfeldolgozással, fémmegmunkálással foglalkozó Ózdi Acélművek Kft.,

mely kb. 400 főt foglalkoztat, Borsodnádason a Ples Zrt., Putnokon pedig az Északmagyar Téglaiipari Rt.

A települések többségén a foglalkoztatásban kiemelkedően fontos szerepet töltenek be az önkormányzati intézmények, elsősorban a polgármesteri hivatalok, az iskolák és óvodák. Főleg a kis lakónépességgel rendelkező településekre érvényes ez, ahol egyébként is nagyon kevés a munkahely. A kis falvakban a szellemi foglalkozás betöltésére szinte csak ezekben a közintézményekben van lehetőség.

A felzárkózás lehetséges kulcsterületei

A fentiek alapján jól látható, hogy az Ózdi kistérség egyik legmeghatározóbb problémája a munkalehetőségek hiánya. Véleményünk szerint a foglalkoztatás növelésére a feldolgozó ipar kistérségi szerepének erősödése, a helyi vállalkozások megerősítése, a vonzó üzleti környezet kialakítása, az infrastruktúra fejlesztése ad lehetőséget.

Ez utóbbin belül a közlekedési infrastruktúra fejlesztése új munkahelyek teremtéséhez, azingázás feltételeinek javulásához, ezáltal a jövedelmek növekedéséhez és a népesség helyben tartásához járul hozzá. A gazdaság fejlődését befolyásolja a kistérség közvetlen kapcsolódása a hazai közlekedési hálózat keringési rendszeréhez. Az útfejlesztések ösztönzése kiemelt stratégiai fontosságú, mivel ennek hiánya, fejletlensége következtében a térség lemarad a többi térséghez képest. A jobb közlekedési lehetőségek javítják a lakóhely minőségét is. Továbbá a közösségi közlekedés szolgáltatásainak biztosítása fontos lépés a munkaerő piaci egyensúly megtartásához.

Nagy hangsúlyt kell fektetni az aktív korú nem foglalkoztatott népesség képzésére, továbbképzésére, a humán erőforrások színvonalának növelésére. Tranzit foglalkoztatási és értékteremtő közmunka programok segítségével elérhetjük, hogy a célcsoport foglalkoztatható tagjai kilépjenek a jelenlegi helyzetükből, növeljék a térség versenyképes munkaerőjét és ezzel tökevonzó képességét.

A már képzett, a család fenntartására képes munkaerő helyben tartásához a szociális ellátórendszer kiépítésére (pl. a kisgyermek napközbeni ellátására – családi napközire) is szükség van. Továbbá a kistérségben számos helyen problémaként jelentkezik a hátrányos helyzetű családok, illetve hátrányos helyzetű fiatalok szociális kirekesztettsége, melynek kezelésére és viszszaorientálására különböző prevenciós és családsegítő programok nyújthatnának megoldást.

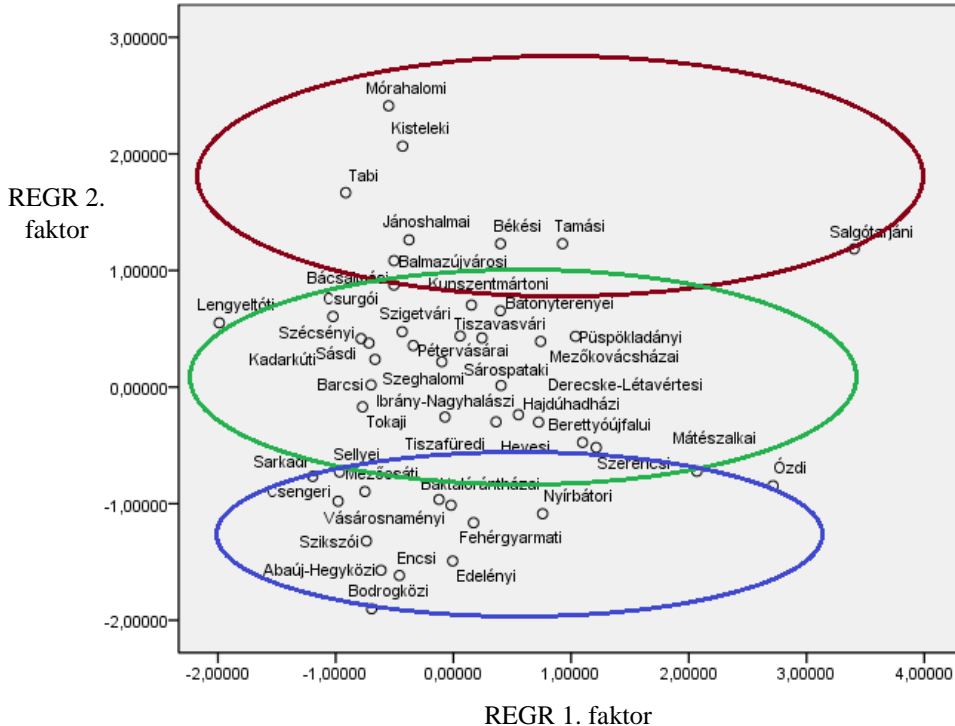
Mindezek szinergiahatásának köszönhetően, a hosszú távú biztos munkahely megteremtése esetén a gazdaságilag aktív fiatal munkaerő nem gondolkozna más térségbe való elvándorlásban.

Az önerős felzárkózás esélyei

A települések önkormányzatai és lakossága folyamatosan mindent megtesznek annak érdekében, hogy rátaláljanak azokra a lehetőségekre, amelyek segítségével a fejlődés útján tovább léphetnek. A jelen fejlesztési időszakban (2007-13 között) a kistérségben több mint 100 gazdaságfejlesztési projektet indítottak. A műszaki infrastruktúra fejlesztését több mint 40, az emberi erőforrások fejlesztését pedig több mint 20 projekt szolgálta. Kérdés, hogy ezek a projektek milyen változásokat hoztak, egyáltalán lehet-e fejlesztési projektekkel hathatós eredményt elérni a felzárkózásban. Eléri-e a fejlődési potenciál azt a kritikus értéket, mellyel a térség maga is képes a fejlődésre? A jövőt illetően a következő programozási időszakban (2014-2020) számos olyan Európai Uniói gazdaság- és vidékfejlesztési forrás nyílik meg, mely hozzá járul az oly sokszor említett infrastruktúra és munkahelyteremtéshez. Meglátásaink alapján azok a kézmunkaerőigényes ágazatok tudnák a rendelkezésre álló szabad munkaerőpotenciált felszívni, melyekben már jelenleg is indultak kezdeményezések az Ózdi kistérségben. Jelenleg számos olyan beruházás kezdetén járnak, amelyek a jelenlegi infrastruktúra hiányosságait kiküszöbölve különböző elektronikai, illetve számítógépes szoftverek fejlesztésére, továbbá telefonos applikációk konstruálására irányulnak. Mindemellett véleményünk szerint érdemes a vidékfejlesztéshez köthető források lehívása mind a mikroállalkozások fejlesztése, mind pedig a falusi turizmus

terén. Mindezek megvalósításával a speciális belső adottságokra épülő keresletorientált kistérségi stratégia jönne létre, amely segítségével a vidéki térhasználat determinált tényezőit (természeti adottságok, stb.), komparatív előnyeiket hasznosíthatnák az Ózdi kistérségben.

Az ország 47 db leghátrányosabb helyzetű kistérségét, azon belül különösen a 33 db komplex programmal segített leghátrányosabb helyzetű kistérséget vizsgálva határoztuk meg a kistérségek versenyképességi fejlődési potenciálját.

4. ábra: A főkomponens analízis eredményeinek grafikus megjelenítése
 Forrás: PASW 18 program alkalmazásával saját szerkesztés, 2012.

A főkomponens analízis eredményeként a kistérségeket három csoportba soroltuk:

1. *katégória* (fejlődő kistérségek): a 4. ábra felső ellipszisében elhelyezkedő kistérségek. Ebbe a kategóriába összesen 10 kistérség sorolható. Ezek a vizsgált mutatók alapján a legjobb versenyképességgel rendelkeznek. A kategóriában főként LHH kistérségek szerepelnek (Sarkadi, Ibrány-Nagyhalászi, Mezőcsáti, Csengeri, Vásárosnaményi, Bodroglózi), azonban kiemelkedik a Tamási, a Jánoshalmi, illetve a Bácsalmási kistérség, amely a jelenleg is érvényes besorolási rendszerben még a 33 LHHK tagja.
2. *katégória* (stagnáló kistérségek): a 4. ábra középső ellipszisében elhelyezkedő kistérségek. Ebbe a kategóriába összesen 23 kistérség sorolható, melyek a vizsgált mutatók alapján közepesen helyezkednek el a versenyképességi rangsorban. A kategóriában egyaránt található LHHK, illetve LHH kistérség is, melynek megoszlása az alábbi: 17 LHHK és 6 LHH kistérség.
3. *katégória* (leszakadó kistérségek): a 4. ábra alsó ellipszisében elhelyezkedő kistérségek. Ebbe a kategóriába összesen 14 kistérség sorolható, melyek a vizsgált mutatók alapján a legrosszabb versenyképességi helyzetben lévő kistérségek. A kategóriában 13 LHHK és 1 LHH kistérség szerepel (Ózdi kistérség). Ezen eredmény arra mutat rá, hogy az Ózdi kistérségben olyan magas mértékben romlott a versenyképesség, hogy egy új kistérségi besorolás készítésekor esélye lenne a 14 LHH kategóriából a 33 LHHK kategóriába visszacsúszni.

A legrosszabb versenyképességi potenciállal rendelkező multi-periférikus kistérségek közül mindössze 5 kistérség az, ahol az indikátorok növelése pozitív eredményt mutat, az összes többiben nem. A többi LHH kistérségben olyan mély a leszakadás, hogy vizsgálataink is alátámasztják, hogy 15%-os gazdasági növekedés semhozna pozitív irányú elmozdulást. A 15 %-os gazdasági növekedést az alábbi mutatók pozitív irányú változtatásával adjuk meg: a 60 éven felüliek aránya az össz. lakossághoz viszonyítva, az öregedési mutató, a munkanélküliségi ráta, a ténylegesen működő vállalkozások és gazdasági szervezetek száma, a Human Development Index (HDI), a vándorlási különbözet, illetve a rendszeres szociális támogatásban részesülők aránya.

Az Ózdi kistérség is ebben a kategóriában helyezkedik el. Miközben tehát az Ózdi kistérség jelenleg a „szimplán LHH” kategóriába sorolt, a kategória összetétele felülvizsgálatot igényelne napjainkra, hiszen az Ózdi kistérség jelenlegi gazdasági, társadalmi és infrastrukturális mutatói indokolttá tennék a komplex programmal segítő kistérségi átsorolást (Kollár, 2012).

Irodalom

- Dusek T. (2001): A területi mozgóátlag, In: Területi Statisztika. 2001. 3., 215-229. p.
- Káposzta J. – Nagy H. – Kollár K. (2010): Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye leghátrányosabb helyzetű kistérségeinek településszerkezeti, foglalkoztatási jellemzői az EU-csatlakozás óta eltelt időszakban. Területi statisztika, 50 (6) 641-658. p.
- Kollár K. (2012): A hazai hátrányos kistérségek főbb térgazdasági összefüggései, PhD disszertáció, Szent István Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Gödöllő
- Kapuszta A. - Tóth T. - Káposzta J. (2008): Measuring the agricultural land market and policy in CEECs after joining EU. 4 th International Conference on Business, Management and Economics (ICBME 08) Cesme, Izmir, Turkey, 2008.
- Molnár M. (2007): Területi egyenlőtlenségek in Káposzta József szerk. (2007): Regionális gazdaságtan. Tankönyv. DE Kiadó Debrecen, 2007. ISBN 978-963-9732-79-7, 300 p.
- Nagy H. (2009): Regionális politika. Gödöllő: Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, 2009.
- Neszmélyi, Gy. – Sung Soo K. (2001): The Agricultural Information and Extension Systems in Hungary, Korean Journal of Agricultural Extension, Seoul, Republic of Korea, Vol. 8. No. 1, 2001. június 59-72 p. (13 p.) <http://www.reportshop.co.kr/kstudy/2763891>
- Ritter K. (2008): Agrárfoglalkoztatási válság és a területi egyenlőtlenségek, Doktori értekezés, Szent István Egyetem, Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola, 164 p.
- Ritter K. – Nagy H. – Tóth T. (2013): Hátrányos helyzetű vidéki térségek és helyi fejlesztési lehetőségeik egy Észak-magyarországi példán keresztül, In: Lukovics M, Savanya P (szerk.) Új hangsúlyok a területi fejlődésben: SZTE Gazdaságtudományi Kar Közgazdaságtani Doktori Iskolájának Közleménye 2013. 303 p.
- Tóth T. (2008): Applying Methods and Processes Used in Regional Planning and Analysis to Regional, Rural and Small Area Development. In: Peter Bielik, Bogdan Klepacki, Sergii Kvasha (szerk.) AGRICULTURAL MARKET AND TRADE: Evidence and perspective of V4 Region and its Neighbour – Ukraine. 157 p. Warsaw: Editorial House Wies Jutra, 2008. pp. 105-119.
- 2007/311 Kormányrendelet: a területfejlesztési támogatásokról és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről szóló 67/2007. (VI. 28.)